

FOLKLORNI BALET: NOV NAČIN POUSTVARJANJA LJUDSKEGA IZROČILA ALI ZGOLJ NOV PLESNI IZZIV?

Pogovor z Ivanom Ivančanom mlajšim,
umetniškim vodjem Lada

O naslovnem vprašanju sem razmišljala po ogledu predstave Veronika Desinička, 12. aprila 2007, v dvorani Vatroslav Lisinski v Zagrebu, ko sem zaradi pojasnitve tovrstne produkcije hrvaške folklorne skupine Lado iz Zagreba njenemu umetniškemu vodju zastavila nekaj vprašanj. Predstava, ki je delo skladatelja Davorja Bobića, koreografa Dinka Bogdanovića, orkestra hrvaške vojske in bobnarskega ansambla Rudiment, predstavlja namreč primer združitve ljudskega plesa s klasičnim baletom, oziroma s sodobnimi oblikami le-tega, ter orkestrske izvedbe umetno ustvarjene glasbe. Poizkus, ki sem mu bila priča, me je navdušil in hkrati obdal z bolečino, saj so podobni projekti ali bolje rečeno plesno-scenski izzivi rezervirani za tiste, ki si to lahko privoščijo, kajti izvedba takega projekta zahteva vrhunsko usposobljeno članstvo, veliko časa, motiviranosti članov in sposobnosti prilaganja celotne dejavnosti folklorne skupine, ki v takem projektu sodeluje.

Kako dolgo je zorela ideja o združitvi ljudskega plesa in klasičnega baleta?

Kot vam je znano, je osnovna naloga in cilj Lada raziskovanje, zbiranje, umetniška obdelava in scensko prikazovanje najlepših primerov hrvaškega glasbenega in plesnega izročila. Že dolgih 57 let je to naše vodilo, po tem smo znani na vseh svetovnih odrih.

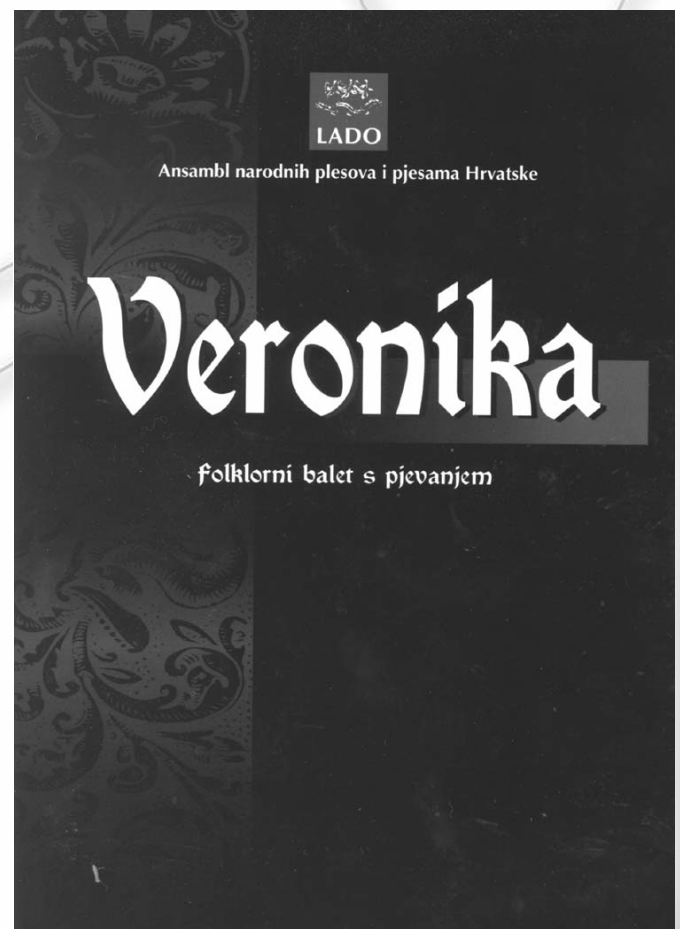
Osnovna naloga Lada je, da se v prikazovanju hrvaških ljudskih plesov, pesmi in glasbe čim bolj približa ljudskemu izročilu, kakršno je živelo med ljudmi. To je tudi razlog, zakaj se v Ladu ne razmišlja o kakršnikoli novi obliki scenskega prikazovanja izročila, prav gotovo pa ne o spajanju ljudskega plesa in klasičnega baleta. Našo pot sta začrtala že pokojni ustanovitelj ansambla prof. Zvonko Ljevaković in dr. Ivan Ivančan, tej začrtani poti pa name ravamo slediti na "veke vekov"; kar pa ne pomeni, da bo Lado hermetično zaprt pred novimi glasbenimi in plesnimi izzivi, ki v ljudskem izročilu jemljejo zgolj navdih.

Lado je že večkrat sodeloval v podobnih glasbeno-scenskih produkcijah (Ero s onog svijeta in Đerdam Jakova Gotovca, Đavo u selu Frana Lhotke), vendar je tokrat res prvič v zgodovini na oder postavil delo, ki ne sodi v ožji krog njegovih aktivnosti. Pomembno je označiti predstavo Veronika Desinička z oznako folklorni balet s petjem in težko si je zamisliti, da bi lahko kdorkoli drug bolje realiziral to idejo, oziroma prikazal legendo Veronike Deseniške v skladnem objemu klasičnega in ljudskega.

Kako je potekalo sodelovanje z Dinkom Bogdanovićem? Od kje mu tolikšno znanje o ljudskem plesu? Ste plesne prvine, ki ste jih uporabili v predstavi, zasnovali skupaj?

Ljudem je malo znano dejstvo, da je ta veliki baletni mojster (nedavno smo si v Ljubljani lahko ogledali predstavo Don Kihot, ki je njegovo delo) in poznavalec v svoji zgodnji mladosti plesal v ansamblu Lado in v sebi nosi veliko ljubezen do ljudskega plesa. Izbira koreografa je bila precej očitna in logična, saj je bil potreben občutek za ustrezno umestitev prvin ljudskega in baletnega plesa ter njuno prilagajanje zmožnostim in značilnostim Lada.

Sodelovanje z Bogdanovićem je bilo pravi užitek, ne samo za nas, ki vodimo Lado, ampak predvsem za naše plesalke in plesalce. Dinko je natančno vedel, kaj hoče, predvsem pa je bil zelo dojemljiv za naše predloge, vezane na prvine ljudskega plesa.

Naslovnica programske knjižice.

Zakaj prav zgodba o Veroniki Deseniški? Kdo je bil pobudnik ideje in kakšna je vsebina?

Idejni oče predstave "Veronika Desenička" je varaždinski skladatelj Davor Bobić, ki se mu je ideja o glasbeno scenski stvaritvi, ki bi temeljila na hrvaški legendi, navdahnjeni z bogato narodno glasbeno in plesno zapuščino, porodila še v času njegovega študija na konzervatoriju P. I. Čajkovski v Kijevu. Folklorni balet s petjem, z naslovom "Veronika Desenička", temelji na mešanici zgodovinskih dejstev in legende o strastni, vendar prepovedani ljubezni med plemičem Friderikom, sinom mogočnega grofa Hermana II Celjskega in Veronike, lepe vaščanke Velikega Taborja.

Obtožen umora prve žene Elizabete Frankopanske je zbežal z Veroniko in se na skrivnem poročil z njo. Grof Herman pošlje za njim vojsko, ko ju zajamejo, Friderika vržejo v ječo, Veroniko pa umorijo ter zazidajo v zid Velikega Taborja.

Sodelovanje s tem nadarjenim skladateljem se je pričelo že leta 2005, z delom Vukovski requiem. Takrat nam je Bobić predlagal, da skupaj realiziramo ta glasbeno scenski projekt. Ob zgolj spremljavi na klavir nam je predstavil posamezne segmente iz predstave in mi smo brez posebnega razmišljanja projekt sprejeli.

Kakšna sta bila vaš prvi in kasnejši Ladov odziv glede ideje o folklornem baletu?

Vsi smo z navdušenjem sprejeli ta izziv, saj smo prepoznali odlično zgodbo in bili navdušeni nad glasbo.

So plesalci vzljubili folklorni balet ali jim je vse skupaj predstavljalo zgolj ustvarjalno eksperimentalni projekt?

Kot se plesalci klasičnega ali sodobnega plesa radi srečujejo z ljudskim plesom, imajo tako tudi naši plesalci radi balet. Seveda so plesi, ki jih je postavil Bogdanić kot kombinacijo tradicionalnega in sodobnega, izziv za naše folklornike, saj so se jih lotili z vso potrebno vnemo.

Morate vedeti, da na šoli za klasični balet v Zagrebu že dolgih 22 let obstaja oddelek za ljudski ples, kjer predavajo bivši člani Lada. Več naših plesalcev je zaključilo šolanje na tej šoli, kjer so poleg znanja ljudskega plesa in petja, osvojili tudi znanje drugih predmetov (ritmika, solfeggio in podobno) ter se imeli priložnost spoznati s prvinami klasičnega baleta, kar jim je seveda olajšalo delo pri tej naši predstavi oziroma folklornem baletu.

Kako dolgo ste se s plesalci pripravljali na predstavo?

Delo je potekalo vzporedno z ostalimi aktivnostmi v daljšem obdobju, intenzivne priprave pa so potekale zadnji mesec pred predstavo.

Ste se srečevali s kakšnimi začetnimi težavami, kaj je bilo najtežje?

Najtežje je bilo seveda soočenje z različnimi plesnimi elementi, ki so tuji ljudskemu plesu. Potrebna je bila drugačna vrsta kondicije in koncentracije. Najtežje delo so imeli naši solisti (kar je precej redko v folklornih skupinah, v baletu pa obvezno), na katerih je slonela cela predstava. Moram omeniti Dubravka Radića in Ivo Sekula v vlogah Friderika in Veronike, Miljenka Piškorića in Ireno Matica v vlogah grofa Hermana II. Celjskega in njegove hčerke Barbare Celjske, tako imenovane Crne kraljice. V vlogi Elizabete Frankopanske, prve Friderikove žene, pa je nastopila Tamara Horvat.

Kakšni so bili odzivi drugih folklornih skupin na ta projekt, saj ste na nek način prestopili meje, ki se jih folklorne skupine držijo?

Hrvaške folklorne skupine se, kar se tiče scenskega prikazovanja folklorne, držijo enakih pravil kot Lado (ki jim je vzor) in vedo, da je Veronika Desenička eden naših uspešnih izletov na druga umetniška področja.

Kako vidite prihodnost folklornih skupin? Menite, da se morajo folklorne skupine spremeniti in se odločiti za prestopanje mej ali gre preprosto za umetniško in kreativno nadgradnjo dosedanjega dela?

Menim, da je potrebno obstoječi način poustvarjanja ljudskega izročila tako v Sloveniji kot na Hrvaškem ohraniti. To je še posebej pomembno dandanes, ko se izgublja tradicionalne vrednote in se začenja obdobje posploševanja in globalizacije, obdobje "instant" umetnosti, "show-businessa" ter na teh podlagah temelječega vsakdanjega življenja. "Ljudski duh", občutek naravnega, sporočilo čiste vedrine in lepote privrženosti izročilo so postala neizpodbitna in odrešujoča dejstva.

Naše izkušnje iz mnogih turnej dokazujejo, da se zanimanje za folklorno dejavnost in "tradicionalno" prikazovanje izročila ne zmanjšuje, ampak se kvečjemu povečuje, ravno iz zgoraj navedenih dejstev. Kot je zapisal neki kritik v časopisu po našem nastopu: "Izvedba Lada je kot voda iz izvira: bistra, osvežujoča, vsakemu potrebna, na kateri površini se zrcali človek, ves narod in njegova kultura".

Ko ustvarjate nove projekte, s katerimi se odmikate od osnovnega poslanstva, verjetno upoštevate določena načela. Kakšni so pogoji, da se lotite projekta?

Prvi pogoj je, da gre za vrhunsko umetniško delo, drugi pogoj pa je, da ga nihče ne more tako kakovostno izvesti, kajti od izvajalcev se pričakuje dobro ljudsko petje in ples ter igranje na ljudska glasbila. Nekaj podobnih projektov je Lado že ustvaril na svojih božičnih in postnih koncertih ("korizmeni koncerti"), ko smo, poleg nekaj stotih priredb ljudskih sakralnih napevov, izvajali tudi celovita tematska dela, napisana posebej za Lado.

Najbolj znana med njimi je liturgijska kantata Telo Kristiševo in božična predstava Narodil se mladi Kralj

Tomislava Uhljaka in Kalvarija Ljube Stipišiča, ki temelji na postnih napevih z otoka Hvara. Posnetke le-teh in še mnogih drugih projektov smo tudi objavili na kar nekaj zgoščenkah. Plošča z naslovom Kalvarija je dobila tudi nagrado Porin za leto 2007 v kategoriji za najboljši album duhovne glasbe.

Mislite, da ima folklorni balet svojo prihodnost ali bo vaša predstava prej izjema kot pravilo?

Folklorni balet vsekakor ima prihodnost. Tako kot so glasbena dela večkrat navdihnjena s tradicijo, ne vidim razloga, da ne bi bilo tako tudi v plesu. Lepo bi bilo videti nove plesne predstave, začinjene z ljudskim plesom. Kar pa se tiče ansambla Lado, pa bo taka predstava verjetno prej izjema kot pravilo.

Se lahko nadejamo vašega gostovanja z Veroniko Deseniško tudi v Sloveniji?

Koncerti Lada so bili vedno dobro sprejeti v Sloveniji, saj imamo ista stališča, oboji stremimo, da se z ljudskim plesom, petjem, igranjem in s folklornimi kostumi čim bolj približamo ljudskemu izročilu. Prav tako upam, da se bo "Veronika Deseniška" zdela dovolj zanimiva slovenskemu občinstvu, da bomo lahko imeli priložnost prikazati predstavo na enem izmed vaših odrov.

Kakšni so vaši načrti za to in prihodnjo sezono?

Poleg rednih koncertov in snemanj na Hrvaški televiziji, trenutno postavljamo novo odrsko postavitev, ki bo zajemala

mala plesno in glasbeno izročilo Gorskega Kotarja, prav tako se pripravljamo na tradicionalno poletno turnejo, ki jo organizira Lado vsako leto. Nastopamo od Dubrovnika do Istre v raznih jadranskih turističnih krajih in na festivalih. Zaradi velikega zanimanja občinstva bomo v začetku oktobra izvedli niz predstav Veronike Deseniške v Zagrebu in drugih mestih po Hrvaški. Do konca leta naj bi izdali dve zgoščenki, Polke i drmeši in Teta Liza in Lado, pravkar pa smo zaključili s snemanji za omenjeni zgoščenki.

Za rojstni dan Lada (11. november 2007) pripravljamo celovečerni koncert v KD Vatroslav Lisinski z naslovom Lepi naš KAJ¹, ki bo prikazal pesmi in plesse severozahodne Hrvaške, ob koncu leta pa bomo imeli nekaj tradicionalnih božičnih koncertov.

Še posebej nas veseli, da je naše dosedanje božične in letne koncerte spremljalo precejšnje število ljubiteljev in prijateljev iz Slovenije in želimo si, da bi tako bilo tudi v prihodnje.

Z Ivanom Ivančanom mlajšim sem junija 2007 intervju opravila Tanja Drašler.

¹ KAJ: mišljeno je izročilo kajkavskega dela Hrvaške.

Utrinek iz folklornega baleta. (Povzeto po programski knjižici.)